

GREENPEACE

MAGAZÍN GREENPEACE ČESKÁ REPUBLIKA

ZIMA 2023

Foto © Greenpeace

**CHRAŇME
STARÉ LESY**
GREENPEACE

ROK 2023

**OCHRANA ČESKÉ
KRAJINY I SVĚTOVÝCH
EKOSYSTÉMŮ**

EDITORIAL

Milé čtenářky, milí čtenáři,

s blížícími se Vánoce přichází nejen doba radosti a pohody, ale také čas zamyšlení nad naším vztahem k planetě, kterou sdílíme s mnoha dalšími živými tvory. Zimní vydání Greenpeace magazínu je plné inspirace, aktuálních událostí a výzev, které nás vedou k hledání udržitelnějších cest.

Se setkáním Rady Mezinárodního úřadu pro mořské dno (ISA) v jamajském Kingstonu začátkem listopadu přišlo nejen mrazivé počasí, ale také chladivé zprávy o absenci České republiky na této důležité mezinárodní platformě. Opakované nepřítomnosti nás vedou k otázce, zda česká diplomacie plně chápe vážnost otázek týkajících se oceánů, konkrétně jejich dna, jako společného dědictví celého lidstva. Greenpeace vyzývá Ministerstvo průmyslu a obchodu k poskytnutí mandátu k jednání, neboť mořské dno představuje poslední nedotčenou oblast, kterou spravujeme kolektivně. Česká republika by neměla zmeškat příležitost ovlivnit pozitivní směřování budoucnosti oceánů. Klíčovými tématem tohoto vydání je ochrana lesů, která se ukazuje jako velmi naléhavá záležitost. Ochrana starých lesů je zásadní pro udržení biodiverzity a pro boj proti klimatickým změnám. Lesy ČR bohužel nepředstavují vzor pro ostatní vlastníky lesů a pokračují v kácení cenných porostů v klíčových lokalitách.

Na přelomu listopadu a prosince se ve Spojených arabských emirátech koná klimatická konference COP28. Lídři a aktivisté se zde shromáždí, aby diskutovali o opatřeních, která by mohla zvrátit stále

zjevnější dopady změny klimatu. Co můžeme od letošní konference očekávat? V navazujícím textu se také ptáme: Máme možnost žalovat fosilní korporace za to, že jsou hlavními viníky klimatické krize? A je to vůbec v českém právním kontextu proveditelné?

Situace po zahájení ruské invaze na Ukrajinu a následná energetická krize nám připomíná naléhavou potřebu šetřit energiemi a hledat udržitelnější způsoby vytápění. Současný systém vyúčtování nákladů za vytápění v bytových domech nedostatečně motivuje k úsporám a vytváří nespravedlivé břemeno pro ty, kteří pečlivě hospodaří s energií. Je nejvyšší čas přehodnotit naše energetické návyky a společně hledat cesty ke snížení naší závislosti na fosilních palivech. Jejím důsledkem jsou totiž mimo jiné i požáry v Kanadě, Řecku a Havaji, vlny veder a ohrožení mořské fauny a flory.

Na konci vydání se věnujeme greenwashingu, tedy aktivitám, kdy společnosti vystupují jako ekologicky šetrné, přestože ve skutečnosti mají negativní dopad na životní prostředí. Věříme, že právě v těchto zimních dnech najdeme inspiraci k jednání a motivaci ke změnám, které povedou k udržitelnějšímu a šetrnějšímu přístupu k naší krásné planetě.

Děkujeme, že jste s námi, a přejeme vám inspirativní a odpovědně strávené zimní období!

Šimon Hauser
mediální koordinátor

OBSAH ČÍSLA

Mořské dno v ohrožení.....	3
Musíme přestat kácet staré lesy. Kvůli biodiverzitě a klimatu.....	4-7
COP28: Zachráníme konečně planetu?.....	8-9
Planeta kvůli nim hoří. Jak ji dostat do chládku?.....	10
Šetřit energiemi v bytových domech se nově vyplatí.....	11
Ministr Hladík by měl ohledně Bíliny rozhodnout v souladu se strategickým cílem vlády.....	12-14
Dopady klimatické krize jsou tu. Co s tím?.....	15-17
Jak se fosilní korporace snaží natřít své podnikání nazeleno.....	18-19
Přijedeme k vám do školy.....	20

PROTESTOVALI JSME PROTI KÁCENÍ PŘED SÍDLEM STÁTNÍHO PODNIKU V HRADCI KRÁLOVÉ

4. října jsme protestovali před budovou společnosti Lesy ČR v Hradci Králové, protože nám vadí, že tato státní firma pokračuje v kácení starých lesů, především v severních Čechách a na jižní Moravě. Před vchod do budovy jsme proto umístili pařezy a kříže jako symboly ničení starých lesů. Považujeme za nepřijatelné, aby státní firma kácela lesy, které tu s námi jsou přes 120 let, jsou nedocenitelné z hlediska biodiverzity a slouží jako úložiště uhlíku. Požadavkem naší kampaně je chránit lesy starší 120 let vlastněné státem. Staré lesy by měly být zařazeny mezi 30% ekosystémů, které se Česko zavázalo chránit do roku 2030, a to v režimu striktní ochrany přírody.

MOŘSKÉ DNO V OHROŽENÍ

V jamajském Kingstonu se začátkem listopadu odehrálo setkání Rady Mezinárodního úřadu pro mořské dno (ISA), kterou tvoří zástupci 36 zemí včetně Česka. To ovšem na jednání opět chybělo. Stalo se tak poněkolikráté, a Greenpeace proto vyzvalo Ministerstvo průmyslu a obchodu, aby mu k jednání mandát přenechalo. Mořské dno je poslední nedotčenou oblastí, která je na rozdíl od jiných oblastí na Zemi společným majetkem lidstva spravovaným kolektivně. Česko by svůj hlas (a tedy možnost pozitivně ovlivnit budoucnost oceánů) rozhodně nemělo promarnit.

Státy na jednání řešily mimo jiné předpisy známé jako těžební kodex, které mají upravovat kontroverzní průmyslové odvětví hlubokomořské těžby. Velká Británie se během jednání stala 23. zemí, která oznámila svou podporu moratoriu nebo preventivní pauze v rozvoji průmyslu hlubinné těžby. O několik týdnů dříve oficiálně oznámilo podporu zastavení rozvoje tohoto destruktivního odvětví Monako. Česko se v minulosti sice vyjádřilo proti okamžitému zahájení těžby, ovšem ke státům, které podporují moratorium či dočasný zákaz těžby, se oficiálně nepřidalo.

Na konci posledního desetidenního kola jednání je těžební kodex stále velmi daleko od finální podoby a mezi smluvními státy přetrvává řada významných rozdílů v názorech na budoucnost hlubokomořské těžby. Mezi některými delegacemi panuje značná nelibost nad tím, že jsou tlačeny k urychlení těchto jednání jen proto, že jedna jediná společnost, The Metals Company, ignoruje potřebu dalšího vědeckého výzkumu a využívá právní kličky k urychlení procesu k zahájení těžby.

Ustanovení známé jako „dvoleté pravidlo“, které je zakotveno v Úmluvě OSN o mořském právu (UNCLOS), zavazuje Mezinárodní úřad pro námořní

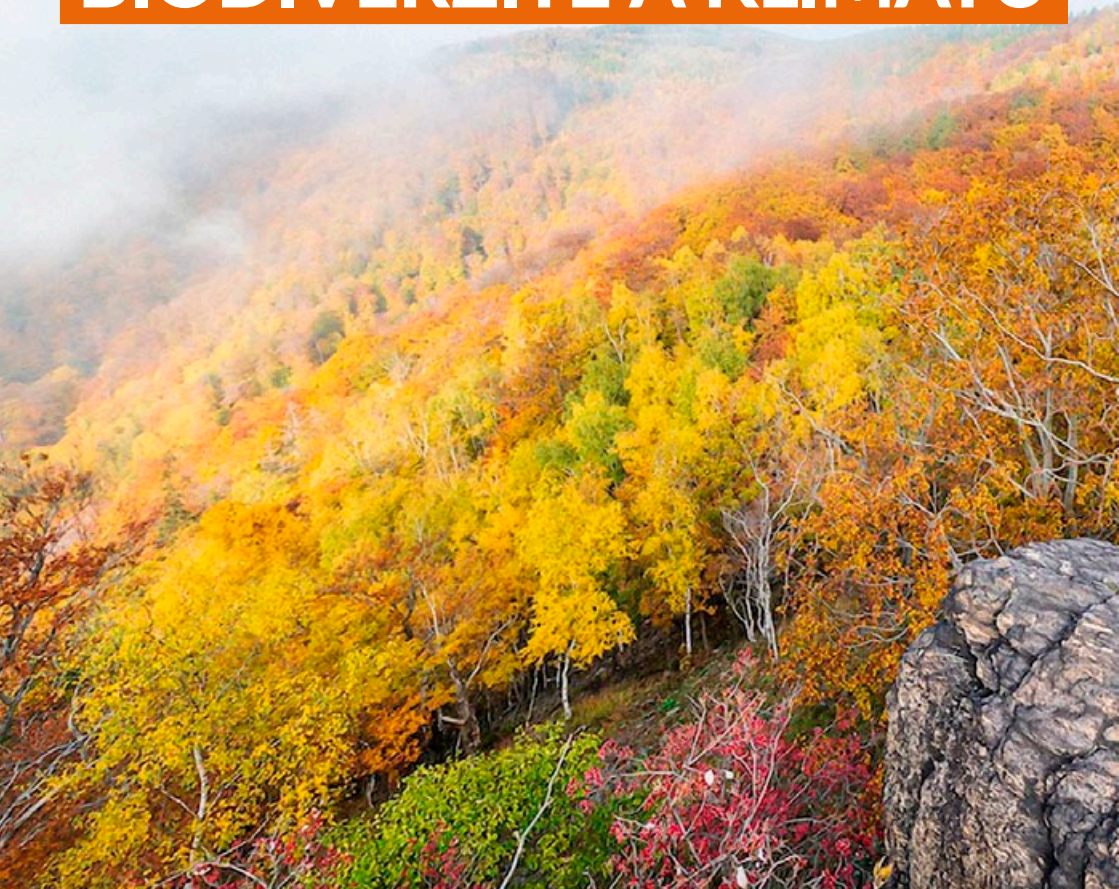
bezpečnost „posoudit a předběžně schválit“ žádosti o zahájení hlubokomořské těžby dva roky po jejich předložení i v případě, že nemá schválené předpisy pro toto průmyslové odvětví. The Metals Company si o zahájení těžby žádá, a tlačí tak světové vlády do rychlého rozhodnutí.

Zatímco Úřad pro mořské dno pokračuje v jednáních, stále více vědců, firem a domorodých obyvatel dává najevo svůj nesouhlas s hlubinnou těžbou. Toto odvětví by přineslo nevratnou ztrátu biologické rozmanitosti světového oceánu, který je již nyní vystaven obrovskému tlaku v důsledku změny klimatu, okyselování, znečištění a dalších dopadů způsobených lidskou činností. Proto chceme, aby státy upustily od jednání o těžebním kodexu, který by připravil půdu pro zahájení dalšího destruktivního těžebního průmyslu, a místo toho se zaměřily na zavedení moratoria na hlubinnou těžbu.

Jan Freidinger
Lukáš Hrábek

MUSÍME PŘESTAT KÁCET STARÉ LESY. KVŮLI BIODIVERZITĚ A KLIMATU

Stát dostatečně nechrání staré lesy. Ty jsou přitom naprosto zásadní pro udržení biodiverzity i z hlediska ochrany klimatu. Ani Lesy ČR ovšem nejdou ostatním vlastníkům příkladem a kácení rozsáhlé porosty i na nejcennějších lokalitách.

Lesy starší sto dvaceti let jsou významné z hlediska biodiverzity, neboť v nich nachází domov mnoho vzácných druhů. Když se v nich omezí zásahy člověka a nechá se les žít vlastním životem, biodiverzita v něm bude narůstat. Zároveň stromy, které v těchto lesích rostou, mají před sebou dlouhý život, každý rok přibývají na objemu a ukládají spoustu uhlíku ze vzduchu.

Právě ochrana biodiverzity a klimatická krize jsou dva hlavní důvody, proč bychom staré lesy měli přestat kácet.

ZMAPOVAT STARÉ LESY A UKONČIT JEJICH KÁCENÍ

Obrovským problémem u nás je, že pořádně nevíme, kde staré lesy překypující biodiverzitou či lesy s potenciálem plnit funkci starých lesů rostou, natož abychom je chránili. V některých případech jako u unikátních bučin v evropsky významné lokalitě Východní Krušnohoří sice Ministerstvo zemědělství uznává, že jde o prales, který potřebuje ochranu i zavádění bezzásahových území a jehož ochrana je zakotvena i ve Strategii EU pro biodiverzitu, přesto zde v minulosti opakovaně docházelo k holosečím, vysazování nepůvodních dřevin a ilegálnímu kácení.

V loňském roce zde ilegálně a bez povolení kácely i Lesy ČR. A přesto, že celá oblast je zapsaná v evropské síti chráněných oblastí Natura 2000, pro Lesy ČR jde stále jen o hospodářský les, jak dokládá i skandální prohlášení generálního ředitele Dalibora Šafaříka při vyhlášení bezzásahového území u Oseka: „Nebude se tady vůbec zasahovat, i když jsme v hospodářském lese.“

Nedávné oznámení, že Lesy ČR přestanou kácet na 250 hektarech starých krušnohorských bučin, zní na první pohled líbivě. Je ale třeba si uvědomit, že 150 hektarů má být ve zvlášť chráněných oblastech, kde by těžbu dřeva úřady stejně nepovolily, a jen 100 hektarů v běžné části evropsky významné lokality, která dosud nemá od úřadů zajištěnou žádnou zvláštní ochranu, ovšem v obtížně dostupných svazích, kam je složité dostat těžební techniku.

Současně se Lesy ČR brání proti zákazu kácení na 1200 hektarech lesů starších sto dvaceti let, který jim uložil Ústecký kraj. V tomto kontextu je slíbených 250 hektarů bezzásahového území vlastně jen sprostý greenwashing.

Přesto jsou na tom krušnohorské bučiny ještě dobře v porovnání s dalšími českými a moravskými starými lesy – například Ždánický les na jižní Moravě se Ministerstvu životního prostředí na seznam Natura 2000 nikdy dostat nepodařilo, přestože to zkoušelo opakovaně a je to jediná lokalita v našich zemích, která byla do seznamu navržena pro ochranu panonských dubohabřin.

Podařilo se zavést ochranu jen na zlomku navrhovaného území – až po nátlaku Evropské komise vznikla evropsky významná lokalita Dambořický les, její ochrana je ale jen formální a ve skutečnosti mizivá, podobně jako v případech velké části bučin

ve Krušných horách. Velká část nejhodnotnějšího území Žďdánického lesa zůstává stále v režimu přírodního parku, který řeší jen krajinný ráz, nikoli ochranu biodiverzity. A Lesy ČR zde proto nyní mohou každoročně kácet rozsáhlé porosty, a vytvářet tak na sebe navazující obrovské paseky. Pokud tedy chceme ochránit ty nejvzácnější lesy s vysokou mírou biodiverzity, k jejichž ochraně se Česká republika zavázala, je potřeba okamžitě zastavit kácení ve všech starých lesích, abychom je mohli zmpavovat a začít ty nejvzácnější z nich trvale chránit v bezzásahovém režimu a méně cenné spravovat přírodě blízkým hospodařením.

STARÉ LESY POMOCNÍKY V BOJI PROTI KLIMATICKÝM ZMĚNÁM

Konec kácení všech lesů starších sto dvaceti let má velký smysl i z hlediska ochrany klimatu. Staré lesy jsou skvělým spojencem v úsilí o zpomalení probíhající klimatické krize, protože stromy vážou velké množství uhlíku. Kácením lesů, změnami ve využití půdy a jejím obhospodařováním naopak vznikají emise skleníkových plynů.

České lesy až donedávna zachycovaly více uhlíku, než kolik ho vypouštěly. Po dlouhém suchém období a po kůrovcové kalamitě jsme však o velkou část lesů přišli, situace se obrátila a české lesy se staly jedinými přinejmenším ve střední Evropě, které už nevážou tolik uhlíku, kolik ho uvolní. I proto se v poslední době objevují i různé iniciativy k sázení stromů a k masivnímu zalesňování. Na tom samozřejmě není nic špatného, zvlášť pokud na místě jednodruhové plantáže vykácené kvůli kůrovci vzniká druhově pestrý les. Jenže jak upozorňuje například profesor Jakub Hruška z Akademie věd, vysazování lesů nás nyní před klimatickou krizí nezachrání, protože u lesů trvá dlouho, než začnou zachycovat větší množství uhlíku.

„Mohli bychom víc zalesňovat dnešní louky a pole. Jenže i tak je efekt velmi malý, protože, jak jsme s kolegy vypočetli v nedávné studii,

i třeba půl milionu hektarů zcela nových lesů (to je cca. 7% rozlohy ČR) by v roce 2050 fixovalo jen 5% dnešních emisí skleníkových plynů ČR," píše Hruška. Naopak vyzývá k ochraně starých lesů nad sto dvacet let a přechodu na nepasečné, výběrové hospodaření, aby se tak zabránilo úniku CO₂ z obnažených půd.

Pokud chceme, aby české lesy zachycovaly dostatek uhlíku a Česká republika plnila své cíle v oblasti využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví (tzv. LULUCF), musíme okamžitě přestat s masivním kácením ve všech starých lesích. Požadavek konce kácení ve všech lesích starších sto dvaceti let přitom nejde proti požadavku na přeměnu stávajících rozsáhlých stejnověkých monokulturálních nebo druhově chudých lesů na lesy vůči klimatické změně odolnější a druhově pestřejší.

Lesů starších sto dvaceti let je nyní jen devět procent všech porostů a jejich přeměna může probíhat samovolně tím, jak se postupně budou obnovovat. Ve všech ostatních porostech lze k přeměně k udržitelnějšímu a zodpovědnějšímu hospodaření, které umožňuje sladit cíl ochrany přírody a biodiverzity a potřebu adaptace na změnu klimatu a hospodářské využívání lesních porostů, napomáhat.

» Nedávné oznámení, že Lesy ČR přestanou kácet na 250 hektarech starých krušnohorských bučin, zní na první pohled líbivě. Je třeba si ale uvědomit, že 150 hektarů má být ve zvlášť chráněných oblastech, kde by těžbu úřady stejně nepovolily...

Monokulturálních a druhově chudých lesů – třeba tolik proklínaných smrkových plantáží na nevhodných stanovištích –, které jsou starší sto dvacet let, zbylo po kůrovcové kalamitě naprosté minimum. I v takových lesích si však lze za určitých podmínek představit aktivní hospodaření směrem k větší odolnosti, pestrosti a biodiverzitě.

V současnosti ale může vlastník starého lesa plošně a holosečně kácet, nechat uvolňovat CO₂ z půdy, vysázet místo starých stromů sazenice a ještě tomu říkat obnova lesa – a označovat to za řešení klimatické krize. Tak to prostě dál nejde.

Text vyšel původně na stránkách Deníku Referendum.

Lukáš Hrábek

tiskový mluvčí Greenpeace

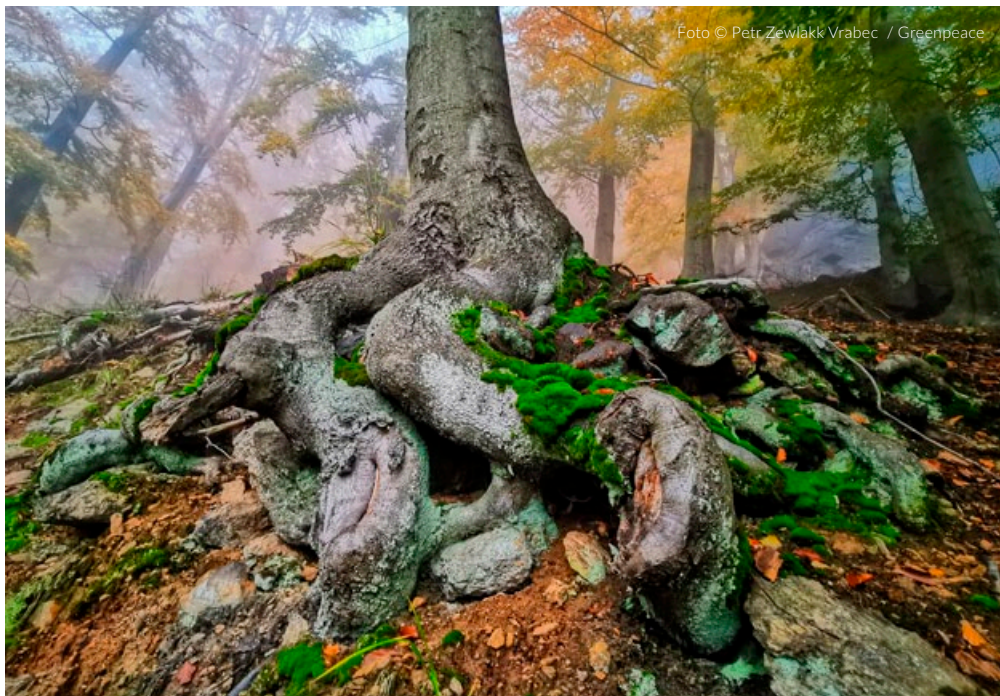
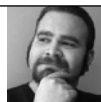

Foto © Petr Zewlakk Vrabc / Greenpeace

United Nations
Climate Change

COP27
SHARM EL-SHEIKH
EGYPT 2022

COP28: ZACHRÁNÍME KONEČNĚ

COP28 je klíčovým okamžikem v globálním boji proti klimatické krizi. Světoví lídři a aktivisté se shromáždili ve Spojených arabských emirátech, aby diskutovali o opatřeních, která by mohla zvrátit stále zjevnější dopady změny klimatu.

Nejnovější studie ukázaly, že tento rok byl nejteplejším rokem za posledních 125 000 let, příčinou je především spalování fosilních paliv, ale také další lidské činnosti. Změna klimatu je nezpochybnitelná a stále více zjevná. Každým dnem ztrácíme životy, domovy a obživu, což vytváří kaskádu krizí, jako je nedostatek vody, potravin, čistého vzduchu a bezpečných míst k životu. Jsou to však nejzranitelnější komunity na světě, které tyto škody pociťují nejvíce. Tato situace se ale nezmění, dokud světoví lídři nezačnou jednat a nepřijmou závazky k ukončení spalování fosilních paliv. Je jejich povinností jednat rychle a rozhodně, neboť další odkládání pouze zvyšuje míru nouze, ohrožuje více lidí a druhů a způsobuje nevratné škody.

KAŽDÝ DEN, KTERÝ ZTRATÍME, ZNAMENÁ VÍCE UTRPENÍ A ŠKOD

Světová teplota Země stoupá a směřuje k nárůstu o 2,7 stupně Celsia do konce století, což je mnohem více než limit 1,5 stupně Celsia stanovený Pařížskou dohodou. Pokud se chceme vyhnout katastrofálním dopadům klimatické změny, musíme rychle snížit emise skleníkových plynů. Abychom splnili cíle Pařížské dohody, je nutné snížit globální emise do roku 2030 téměř na polovinu. Každý den se počítá a každý den, kdy vlády nebudou svůj závazek plnit, znamená více utrpení pro lidi a naši planetu.

Momentem pravdy musí být COP28, neboli 28. konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN

Zástupci Greenpeace a dalších nevládních organizací na jednání COP27 v Egyptě.

PLANETU?

o změně klimatu. Tento summit se uskutečnil na přelomu listopadu a prosince ve Spojených arabských emirátech a měl by přinést zvrát v boji proti klimatické krizi.

Znepokojující je, že vůbec poprvé vede nejdůležitější světový summit o klimatu generální ředitel jedné ze světově největších společností vyrábějících fosilní paliva. Na druhé straně je to ale jediné mezinárodní fórum, kde mohou světové vlády přijmout skutečně globální opatření v oblasti klimatu a vytvořit dohodu, která nás osvobodí od těchto paliv, jež zabíjejí naši planetu. Proto musíme své vedoucí představitele hnát k odpovědnosti za toto rozhodnutí a dohlédnout na to, že se nebudou přijímat falešná řešení a technologie, které prodlouží využívání fosilních paliv. Příležitostí pro odstranění rozdílu mezi klimatickými závazky a reálnými akcemi vlád je vyhodnocení prvního přezkumu celosvětového pokroku dosaženého při provádění Pařížské dohody, který má být uzavřen na konferenci COP28.

STÁTY BY SE MĚLY DOHODNOUT NA OKAMŽITÉM PŘECHODU K OBNOVITELNÝM ZDROJŮM

V době psaní tohoto textu nevíme, jak jednání dopadla. Je ale jisté, v jaká rozhodnutí bychom měli doufat. V první řadě musíme ukončit těžbu fosilních paliv a zajistit rychlý a spravedlivý přechod k obnovitelné energii. Je nepopiratelné, že fosilní paliva jsou hlavními původci klimatické krize. Přesto tento průmysl dosahuje rekordních zisků. COP28 by měla přinést dohodu o ukončení rozšiřování a nahrazení ropy, plynu a uhlí právě obnovitelnou energií.

Dalším krokem je přinutit znečišťovatele, aby zaplatili za škody a ztráty, které způsobili. Řešením může být nový Fond pro ztráty a škody, který by měl být financován těmi, kdo jsou za klimatickou krizi zodpovědní, tedy nejvíce znečišťujícími zeměmi, korporacemi a jednotlivci.

COP28 je klíčovým okamžikem pro světové vlády. Musí se rozhodnout, zda budou pokračovat v ohrožování naší planety a budoucnosti našich dětí, nebo zda se postaví na stranu klimatické spravedlnosti a ochrany životního prostředí. Mezinárodní klimatické konference se zúčastnila i delegace Greenpeace s českou zástupkyní, naší vedoucí klimatické kampaně Miriam Macurovou.

UŽ DLOUHO ZTRÁCÍME ČAS PRÁZDNÝMI SLIBY

Už nemáme prostor ani čas pro prázdné sliby a falešná řešení. Je čas, abychom ukázali světovým lídrům, že musíme jednat nyní a že si nemůžeme dovolit žádné další zpoždění. Vlády musí jednat a přijmout opatření, která budou v souladu s cíli Pařížské dohody a povedou k ochraně naší planety a budoucnosti naší civilizace. Klimatická krize je nejen otázkou životního prostředí, ale i sociální spravedlnosti. Nejzranitelnější komunity na světě nesou největší břemeno této krize, přestože nejsou hlavními viníky. Je čas změnit strukturu našich energetických a hospodářských systémů, aby sloužily lidem a přírodě. Fáze odklonu od fosilních paliv musí být provázena podporou nejvíce postižených komunit. COP28 má potenciál přinést důležitý zvrát v boji proti klimatické krizi. Světoví lídři by měli naslouchat výzám ekologických organizací jako je Greenpeace a jednat ve prospěch naší planety a budoucnosti dalších generací. Je na čase přijmout důležitá opatření a zajistit, aby naše planeta byla místo, kde budou moci lidé žít v harmonii s přírodou.

Šimon Hauser
mediální koordinátor

PLANETA KVŮLI NIM HOŘÍ. JAK JE DOSTAT DO CHLÁDKU?

Měli bychom mít možnost žalovat fosilní korporace za to, že způsobily klimatickou krizi a mají vliv na úmrtí obyvatel? Je to vůbec v českém právním kontextu možné?

Foto © Petr ajs Kucka / Greenpeace

Česká pobočka Greenpeace nedávno představila právní analýzu, která klade provokativní otázku: Můžeme žalovat fosilní korporace za smrt způsobenou změnami klimatu? Právní analýza, kterou zpracovala advokátní kancelář Frank Bold, se zaměřuje na možnosti trestního stíhání fosilních korporací za jejich roli při způsobení klimatické změny a jejich dopadů na zdraví a životy občanů.

BEZPRECEDENTNÍ, ALE REÁLNÉ

Závěry analýzy ukázaly, že podle českého trestního práva by mohly být fosilní společnosti obviněny z usmrcení z nedbalosti a ohrožení zdraví z nedbalosti. To by mohlo znamenat, že společnosti, které jsou zodpovědné za 75% emisí skleníkových plynů u nás, budou nuceny nést důsledky vlivu svých činů na životní prostředí a lidské zdraví. Nelze však žalovat samotné právnícké osoby, tedy korporace jako takové, ale jejich výkonné představitelé, například generální ředitele.

FOSILNÍ ZLOČINCI

Fosilní společnosti v České republice jsou zodpovědné za přibližně 75% emisí skleníkových plynů a mají na svědomí mnoho předčasných úmrtí obyvatelstva a rozsáhlé ekologické škody. Mezi hlavní fosilní společnosti, které jsou zodpovědné za tuto situaci, patří „špinavá trojka“ ČEZ, Sev.en a EPH.

Fosilní korporace věděly o klimatické hrozbě již dlouho předtím, než se o ní začalo veřejně diskutovat. Měly svůj vlastní klimatický výzkum, byly v kontaktu s politiky a sledovaly akademický výzkum. Namísto

toho, aby se zapojily do řešení klimatické krize, fosilní korporace utrácely miliony korun za dezinformační kampaně proti klimatické vědě a lobbingové aktivity proti ambiciózním klimatickým politikám, kterými chtějí přesvědčit veřejnost a vlády o tom, že jejich byznys-model je stále udržitelný a že se snaží o ekologickou transformaci.

KLIMATICKÉ ŽALOBY VE SVĚTĚ

Ve světě existuje několik případů, kdy lidé nebo organizace podali žaloby na fosilní korporace za klimatickou krizi. Například v Nizozemsku soud rozhodl, že ropná společnost Shell musí do roku 2030 snížit své emise skleníkových plynů o 45% oproti roku 2019. V USA soudy řeší žaloby několika měst a států, které požadují od fosilních korporací náhradu škody za zvyšování hladiny moře, požáry a sucha. V Německu tři farmáři a Greenpeace podali žalobu proti vládě za nedostačitou ochranu klimatu. Tyto žaloby se opírají o různé právní argumenty, jako je lidské právo na zdravé životní prostředí, porušení povinnosti péče nebo nedbalost.

Zda trestní stíhání fosilních korporací bude účinným nástrojem, zůstává otázkou. Nicméně, tato debata nám připomíná, že je čas jednat. Ochrana naší planety a lidského zdraví by měly být prioritami, a to i na úrovni práva.

Šimon Hauser
mediální koordinátor

ŠETŘIT ENERGIEMI V BYTOVÝCH DOMECH SE NOVĚ VYPLATÍ

Po zahájení ruské invaze na Ukrajinu a propuknutí energetické krize jsme opakovaně mluvili o tom, že je potřeba šetřit energiemi. Také jsme upozorňovali, že současný systém vyúčtování nákladů za vytápění v bytových domech nedostatečně motivuje k šetření a že lidé, kteří šetří, nespravedlivě doplácí na plynávě sousedy, kteří topí na trenýrkovou teplotu.

Ve veřejné debatě a v médiích se letos začaly objevovat příběhy konkrétních lidí, kteří kvůli solidaritě s Ukrajinou či brutálnímu zdražení plynu a elektřiny stáhli topení, a pak zjistili, že se to do jejich letošního vyúčtování finančně nijak zvlášť nepromítlo. Pokud je totiž spotřeba domácnosti nižší než 80% průměrné spotřeby domu, účtuje se 80%. Podle údajů Ministerstva pro místní rozvoj převzatých od ARNT takto doplácely na sousedy čtyři z deseti domácností. To se ale brzy změní!

I díky naší práci se situací začalo zabývat Ministerstvo pro místní rozvoj, které má vyhlášku o rozúčtování nákladů za teplo a společnou přípravu teplé vody v gesci. Greenpeace se účastnilo jednání expertů, na kterých byla nová úprava připomínkována. Nové znění je již schváleno a od 1. ledna se tak bude vytápění bytových domů účtovat lépe a spravedlivěji a nový systém bude více motivovat k šetření na úkor dosavadního kolektivního plynání.

Je to změna k lepšímu a velmi potřebná. Pokud vytápíte starou nezateplenou budovu na 23 stupňů Celsia, spotřebujete téměř o polovinu (konkrétně o 45%) více paliva, než když necháte termostat na 19 stupních. Před energetickou krizí v roce 2019 podle dat STEM přitom celých 37% domácností v bytových domech vytápělo na 23 a více stupňů. A palivem pro vytápění je v Česku většinou uhlí a fosilní plyn.

CO PŘESNĚ SE ZMĚNÍ?

Spodní limit korekce rozúčtování nákladů se sníží o deset procentních bodů na 70% průměrné spotřeby domu, takže šetřiví nájemníci nebudou tolik doplácet na ostatní. Nově také hraje roli, v jakém stavu je bytový dům a jakou má energetickou náročnost. Pro budovy v třídě A, B a C, což jsou novostavby či zrekonstruované a zateplené staré domy, platí, že 60 procent nákladů tvoří základní složka a 40 procent složka spotřební. U plynávkových budov třídy F a G je poměr opačný.

CO TO BUDE ZNAMENAT V PRAXI?

Dejme tomu, že pan Šetřil vytápí svůj byt o výměře 59 metrů čtverečních na 20 stupňů Celsia a má skutečnou spotřebu dodaného tepla 9 kWh/m²/rok. Jeho sousedé ve stejně velkých bytech vytápějí na 22 stupňů Celsia a mají skutečnou spotřebu dodaného tepla 84 kWh/m²/rok (nejde o chybu – ten obří rozdíl je mimo jiné ovlivněn postupem tepla mezi sousedními byty uvnitř domu). Podle dosavadních pravidel rozúčtování platili pan Šetřil 7.805 Kč/rok/byt a ostatní obyvatelé domu 9.791 Kč/rok/byt. Nově ale pan Šetřil zaplatí 6.829 Kč/rok/byt – tedy o 12,5% méně než dosud. Ostatní obyvatelé domu pak zaplatí 9.820 Kč/rok/byt (tedy o 0,2% více než dosud).

Ekonomickou motivaci stáhnout termostat na rozumnou teplotu tak nová úprava zvýší – a přitom neumožní „černé pasažerství“, kdy by někteří lidé vypnuli topení úplně a nechali svůj byt zdarma vytápět teplem od sousedů.

Lukáš Hrábek

tiskový mluvčí Greenpeace

MINISTR HLADÍK BY MĚL OHLEDNĚ BÍLINY ROZHODNOUT V SOULADU SE STRATEGICKÝM CÍLEM VLÁDY

Ministr životního prostředí Petr Hladík by měl už brzy rozhodnout o přezkumu závazného stanoviska EIA ohledně dopadů na životní prostředí z roku 2019, které posloužilo jako podklad pro zatím nepravomocné prodloužení těžby uhlí na velkolomu Bílina. Přezkum má už nyní ministr Hladík na stole a je na něm, jak s ním naloží, zda potvrdí souhlasné stanovisko svého předchůdce Richarda Brabce, nebo ho změní na nesouhlasné, případně souhlasné stanovisko doplní o další podmínky.

O prodloužení těžby na velkolomu Bílina si požádaly Severočeské doly a Obvodní báňský úřad (OBÚ) v Mostě jím toto povolení letos v březnu nepravomocně udělil. Greenpeace ČR se však proti němu odvolalo, současně také napadlo závazné stanovisko Ministerstva životního prostředí, Odboru posuzování vlivů na životní prostředí a integrované prevence. Kromě Greenpeace se proti rozhodnutí OBÚ odvolalo také město Litvínov, Společnost pro trvale udržitelný život (STUŽ), spolek Kořeny Litvínov a Rudolf Drien, který žije v nedalekých Mariánských Radčicích, k nimž se má velkolom po prodloužení těžby přiblížit na vzdálenost 500 metrů.

Aktuální prodloužení těžby je možné kvůli tomu, že navzdory silným protestům, které se konaly proti prolomení územně ekologických limitů těžby hnědého uhlí na dole Bílina, vláda Bohuslava Sobotky 19. října 2015 na výjezdním zasedání v Ústeckém kraji rozhodla o jejich zrušení. Jedinou polehčující okolností jednání Sobotkovy vlády bylo, že limity na lomu ČSA, jejichž prolomení by pravděpodobně vedlo ke zbourání obcí Horní Jiřetín a Černice, zůstaly zachovány.

Těžební limity stanovené vládou Petra Pitharta v roce 1991 měly primárně chránit životní prostředí a krajinu v oblasti severních Čech a fungovat jako

vládní záruka ve prospěch obcí v blízkosti uhelných dolů, aby měly jistotu, že se nebude zhoršovat jejich životní prostředí a zlepší kvalita života a že se mohou spolehnout na to, že těžba uhlí nenaruší životní plány jejich obyvatel a nevezme jim jejich domovy. Těžební společnosti o prolomení limitů na dolech ČSA a Bílina usilovaly desítky let a v druhém případě nakonec slavily úspěch.

PROLOMENÍ LIMITŮ NÁS MĚLO ZACHRÁNIT PŘED DRAHOTOU

Usnesení Sobotkovy vlády bylo významným způsobem ve prospěch těžby a otevřelo cestu k tomu, aby se uhlí na Bílině v případě udělení potřebných povolení těžilo až do roku 2050. Rovněž současný záměr Severočeských dolů prodloužit těžbu do roku 2035 se nazývá I. etapa Doly Bílina, protože následovat původně měla ještě druhá etapa, kdy společnost plánovala těžít uhlí až do zmíněného roku 2050.

Vláda Bohuslava Sobotky tehdy prolomení limitů odůvodňovala především potřebami českého tepelnosti a s tím spojenou energetickou bezpečností země. Odvolávala se také na to, že rozhodnutí umožní zachování řady pracovních míst. V neposlední řadě pak Sobotkova vláda upozorňovala na to, že ve hře je dalších 100 až 120 milionů tun uhlí. Naproti tomu se vůbec netrápila tím, jakým způsobem prodloužení těžby dopadne na životy lidí například v Mariánských Radčicích a jak významný negativní vliv bude mít pokračující těžba na klima.

Tehdejší ministr průmyslu a obchodu Jan Mládek (ČSSD) si krok vlády, jíž byl součástí, pochvaloval a komentoval ho následujícími způsoby: „Jsem rád, že po letech, když byl problém těžebních limitů neustále odsouván, se této vládě podařilo udělat zásadní krok a zajistit uhlí pro české teplárenství. Byl to krok nesnadný, nicméně je bezpochyby krokem zodpovědným vzhledem k zájmu naší země a její energetické bezpečnosti v příštích desetiletích i zhruba k milionu šesti stům tisícům českých domácností, které jsou závislé na centrálních zdrojích vytápění z hnědého uhlí. Zdražení tepla až o jednu třetinu by hrozilo v případě nutnosti převést uhelné teplárny na plyn.“

UHELNÉ ELEKTRÁRNY SE UŽ BRZY NEVYPLATÍ

Prolomení limitů v letošním roce vyústilo v nepravomocné rozhodnutí Obvodního báňského úřadu v Mostě (OBÚ) prodloužit těžbu na velkolomu Bílina minimálně do roku 2035. Hrozí tak výrazné dopady na životní prostředí, na životy lidí bydlících v blízkosti lomu a samozřejmě i významný negativní vliv na klima daný spálením vytěženého uhlí.

O osm let později jsme přitom v situaci, kdy akutně hrozí, že uhlí skončí ještě dříve než v roce 2033, který si jako rok odklonu od uhlí stanovila ve svém programovém prohlášení vláda Petra Fialy. A to z důvodu ekonomické nerentability, kdy se už nebude vyplácet z uhlí vyrábět elektřinu, jak už teď upozorňují zástupci velkých fosilních korporací, jako je skupina ČEZ či Sev.en Energy Pavla Tykače. Jinak řečeno, děje se pravý opak toho, čeho se obával Jan Mládek.

Přesto si ale v loňském roce Severočeské doly požádaly o prodloužení těžby na dole Bílina. A co víc, nevylučují ani to, že by se zde těžilo uhlí až do 50. let tohoto století, jak zástupci skupiny ČEZ uvedli na letošní valné hromadě společnosti. Tomu by odpovídalo i to, že v Souhrnném plánu sanací a rekultivací k současnému prodloužení těžby se s rekultivací území po těžbě počítá až v roce 2055, tedy o dvacet let později, než by měla těžba skončit podle povolení, které se nyní Severočeské doly snaží získat.

VLÁDA SCHVÁLILA STRATEGICKÝ CÍL SKONČIT S UHLÍM DO ROKU 2033

Nyní se tak prodloužení těžby na dole Bílina výrazně přiblížilo. Díky tomu, že v odvoláních proti rozhodnutí Obvodního báňského úřadu byla napadena i podkladová závazná stanoviska, tak Český báňský úřad požádal o přezkum jejich autory. Ministr životního prostředí Petr Hladík tím pádem musí přezkoumat závazné stanovisko EIA z roku 2019 posuzující vlivy na životní prostředí. Ministr Hladík by měl o přezkumu stanoviska EIA rozhodnout v následujících týdnech či měsících. Už brzy se tak ukáže, zda naváže na zmíněného ministra Mládku a svého předchůdce Richarda Brabce, za něhož MŽP vydalo souhlasné stanovisko EIA, a dalo tím prodloužení těžby zelenou.

Důležité je to, že oproti roku 2019, ale i oproti situaci před několika málo měsíci se velmi výrazně změnil kontext, ve kterém se rozhodnutí ministra Hladíka o přezkumu závazného stanoviska EIA odehraje. V říjnu totiž česká vláda vzala na vědomí návrh aktualizace Vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu na období 2021–2030. Plán byl následně odeslán zástupcům Evropské unie. Jeho výsledná podoba by měla být schválena do poloviny příštího roku. V návrhu se uvádí, že strategickým cílem ČR je snížit podíl fosilních paliv na spotřebě primární energie na 50% do roku 2030 a 0% do roku 2050 a zcela utlumit využití uhlí pro výrobu elektřiny a tepla do roku 2033. Realnost těchto cílů ukázal scénář, který byl modelován.

Scénář tak potvrdil předpoklad úplného odstoupení od využití uhlí pro výrobu tepla a elektřiny do roku 2033 s významným poklesem už mezi lety 2025 až 2030. V návrhu aktualizace plánu se rovněž uvádí, že na základě strategických cílů je nutné připravit konkrétní plány nahrazení uhelných elektráren do roku 2033, přechodu tepláren z uhlí na jiné zdroje do roku 2033 a náhrady uhelných kotlů a kamen za jiné zdroje do roku 2033. A stejně tak je nutné počítat s koncem těžby hnědého uhlí, které nemá jiné uplatnění než v energetice a z ekonomických důvodů nemá smysl jej vyvážet.

To vše je třeba zahrnout do výše uvedeného přezkumu stanoviska EIA. Není možné se na jedné straně ohánět zmíněným strategickým cílem a na druhé umožnit prodloužení těžby uhlí minimálně do roku 2035. Zásadní je přitom to, že ministr v rámci přezkumu může, jak uvádí právní posudek, který si Greenpeace nechalo vypracovat, do stanoviska přidat podmínku v podobě konkrétního roku, kdy těžba na dole Bílina skončí. Podle aktuálního povolení OBÚ totiž těžba není časově ohraničená, ale vztahuje se na objem vytěženého uhlí.

DEFINITIVNÍ PRODLOUŽENÍ TĚŽBY POSVĚTÍ AŽ MINISTR HLADÍK

Organizace Greenpeace souhlasně stanoviska EIA z roku 2019 označila za největší chybu v historii úřadu. Podle jejího zjištění trpěla dokumentace k prodloužení těžby vážnými nedostatky zejména v oblasti hodnocení dopadů na klima, na ovzduší a na floru. Chybělo v ní také hodnocení tzv. exter-

ních nákladů těžby, variantní řešení, emisní bilance polétavého prachu a další důležité náležitosti. Organizace také upozorňovala na to, že zpracovatel nezahrnul do analýzy vliv spalování vytěženého uhlí na klima.

Jde přitom o nejméně negativní dopad, který by těžba za prolomenými limity na Bílině měla. Podle původních plánů známých z vyhodnocení dopadů na životní prostředí se má vytěžit 8,3 milionu tun uhlí ročně, jehož spálením se má podle posudků MŽP uvolnit do ovzduší 11,5 milionu tun CO₂ (5,76% emisí vypuštěných v roce 1990 a necelých 10% současných emisí). To by ohrozilo podíl České republiky na splnění klimatických cílů EU na snížení emisí.

Povolení těžby uhlí za původními územními ekologickými limity je v přímém rozporu s funkcí ministerstva – tedy s ochranou přírody a životního prostředí. Aktuální žádost Severočeských dolů zajistit si od Obvodního báňského úřadu v Mostě povolení k hornické činnosti na dole Bílina minimálně do roku 2035 je vyvrcholením dlouholetých snah těžít uhlí za původně stanovenými limity. Umožnil ji předchozí postup vlády Bohuslava Sobotky a ministra životního prostředí Richarda Brabce, ale definitivní prodloužení těžby posvětil až ministr Hladík svým případným potvrzením souhlasného stanoviska EIA.

Jaroslav Bican

koordinátor energetické kampaně

DOPADY KLIMATICKÉ KRIZE JSOU TU. CO S TÍM?

Požáry v Kanadě překonaly dosavadní rekord z roku 1986 již dvojnásobně, v Řecku planul největší požár Evropy, na Havaji shořelo bývalé hlavní město. Vlny veder zasáhly letos v létě obrovskou část světové populace, mořské vlny veder ohrožují mořskou faunu a floru a korálové útesy mizí kvůli vysokým teplotám a okyselování oceánů. Řešení je přitom jasné a zřejmé: potřebujeme začít rychle snižovat emise ze spalování fosilních paliv.

Člověk by mohl zaváhat, zda a jak velký přímý vliv na extrémní počasí má růst průměrné globální teploty. Věda ale hovoří jasně – růst průměrné globální teploty zhoršuje extrémní počasí a dělá je intenzivnější.

POŽÁRY, HURIKÁNY, VLNY VEDER

Požáry v Kanadě byly kvůli změně klimatu o 20% až 50% intenzivnější a nejméně dvakrát pravděpodobnější. A přestože povětrnostní podmínky příznivé ke vzniku a šíření požárů byly letos bezprecedentní, nejsou dnes již extrémně neobvyklé. V současném klimatu lze očekávat, že podobné povětrnostní podmínky nastanou jednou za pětadvacet let, což znamená, že každý rok je asi 4% šance, že se takové požáry vyskytnou. A jak analýzy vědců ukazují, pokud se planeta bude nadále oteplovat, riziko, že se budou objevovat ještě větší požáry, dále poroste.

Celá oblast Středozemního moře se stává klimatickým hotspotem, tedy místem, které je růstem průměrné globální teploty zásadním způsobem ohroženo. Růst teploty znamená pro tuto oblast především sucho. I při stejném objemu srážek roste riziko dlouhodobého nedostatku vody pro lidi i pro krajinu. Ačkoli požár v Řecku klimatická změna jistě nezapálila, vytvořila podmínky, aby byl větší, rozsáhlejší a intenzivnější.

Na Havaji je situace specifická. Lidé kvůli chovu zvířat změnili složení místního rostlinstva, jenže nově vysázené nepůvodní druhy trav hoří lépe než domácí druhy. Urbanizace vytlidnila venkov, proto v odlehlejších oblastech žije méně lidí, kteří mohou včas požáry nahlásit. Z krajiny zmizely cesty, které umožňují efektivní pohyb hasičů. A i na Havaji je dobře vidět, jak klimatická změna prohlubuje místní problémy, protože zde způsobuje především méně srážek, což opět znamená především intenzivnější

» Klimatických závazků má Česko celou řadu, zatím je ale neplní...

sucho. Když se k tomuto mixu problémů připojí nedaleký hurikán Dora a s ním spojená vysoká rychlost větru, stačí doslova jen malá jiskra, aby vypukl extrémně ničivý a nebezpečný požár.

Během letošního července zažila velká část severní polokoule extrémní vlny veder. Bez změny klimatu by tyto extrémní teploty byly nejméně o jeden až dva stupně Celsia nižší. V Číně by tak extrémní teploty, jaké byly letos, bez vlivu růstu průměrné globální teploty nebyly vůbec možné. Ačkoli se můžeme v mnoha ohledech na vlny veder připravit, stále se jedná o jednu z nejnebezpečnějších extrémů počasí pro naši společnost. Ohrožují především ty nejstarší a nejmladší a obyvatele našich měst a vesnic, kteří se nemají kam schovat, nebo musí fyzicky pracovat ve volné krajině. A pokud budeme sedět s rukama v klíně, máme jednu jistotu – vlny veder a další extrémy počasí se budou zhoršovat.

Pokud chceme zabránit ještě ničivějším dopadům klimatické krize v budoucnosti, věda opět hovoří jasně. Řešením je snížit naše emise skleníkových plynů do roku 2050 na nulu. A do tohoto úsilí se musí zapojit všichni, celé lidstvo.

Jako Česko jsme se i my v rámci Pařížské dohody zavázali, že nedopustíme překročení průměrné globální teploty o více než dva stupně Celsia ve srovnání s teplotou před průmyslovou revolucí a že uděláme vše pro to, aby teplota nevzrostla o více než 1,5 °C. Stejně závazky má i dalších 195 států světa, tedy prakticky všichni. Času ale není nazbyt, vždyť průměrná globální teplota je nyní již o minimálně 1,2 °C výše, než byla před průmyslovou revolucí.

Klimatických závazků má Česko celou řadu, zatím je ale neplní. Proč? Zeptejme se politiků. Právě nyní totiž projednávají strategické dokumenty, které se týkají především energetiky, teplárenství a průmyslu a které mají řešit, jak našich klimatických závazků dosáhnout. Strategické dokumenty dávají základní rámec ochraně klimatu v Česku, řeší elektroenergetiku i adaptaci naší krajiny na vyšší průměrnou teplotu. Naše cíle v ochraně klimatu jsou dlouhodobě neambiciózní a neplní ani minimální doporučení EU. Proč to tak je, když vše, co potřebujeme k řešení, máme k dispozici? Chybí politická vůle naší politické reprezentace. A řada vlivných hráčů by ráda zachovala status quo, který jim nyní přináší ekonomický zisk. Změnit to jistě nebude snadné, ale dokázali jsme v minulosti skvělé věci. Nyní nám schází jen odvaha a vůle začít.

Milan Vitek, kampaně Greenpeace

NEJTEPLEJŠÍ ZA POSLEDNÍ 125 TISÍC LET

Jakých bylo vašich posledních dvanáct měsíců? Z pohledu klimatu se průměrná globální teplota dostala o celých 1,3 °C výše, než byla před průmyslovou revolucí. Dosáhli jsme rekordních teplot, které nezažila naše planeta minimálně posledních 125 tisíc let, tedy od poslední doby meziledové.

Spalováním fosilních paliv jsme změnili a stále měníme chemické složení atmosféry, což vede k růstu průměrné teploty – mění se nastavení světa, na kterém je naše společnost závislá. Za dobu, kdy naše civilizace existují na Zemi – od staveb egyptských pyramid, od vybudování prvního města, od prvního zapsaného příběhu – nebylo na naší planetě tepleji.

Bohužel, pro vědce není takový vývoj žádným překvapením. Současné rekordní teploty jsme čekali. Ačkoli je klimatický systém složitý a v mnohém chaotický, jsme podle klimatických modelů přesně tam, kde bylo očekáváno, že budeme. Spálili jsme a stále pálíme fosilní paliva, která jsou hlavní příčinou růstu průměrné globální teploty. A rekordů nás čeká pravděpodobně ještě více...

Ale nemá smysl „házet flintu do žita“. Ačkoli není situace dobrá, řešení máme k dispozici. Je důležité říci, že ačkoli se to na první pohled nezdá, udělali jsme obrovský krok kupředu. Sice to stále nestačí, potřebovali bychom být rychlejší, ale je dobré si připomenout, v jaké situaci jsme byli před deseti lety. Na globální úrovni neexistovala shoda o cílech

snížování emisí. Neměli jsme Pařížskou dohodu a globální závazek udělat vše pro to, abychom udrželi nárůst průměrné globální teploty pod 2 °C, ideálně pod 1,5 °C. V Evropě jsme neměli plán snižování emisí ani cíl snížit emise na nulu do roku 2050. V Česku neexistovala uhelná komise, ve vládním programu byste jen těžko hledali rok ukončení spalování uhlí v Česku pro rok 2033. Neexistovalo hnutí Fridays for Future, ani další organizace, které dělají na české i globální úrovni skvělou práci (jen namátkou jmenujme například platformu Re-Set, Limity jsme my nebo Extinction Rebellion). Svět se začíná dávat do pohybu.

Nyní nás čeká již 28. globální jednání o klimatu COP, na kterém se poprvé bude dělat inventura snižování emisí a plnění závazků Pařížské dohody. Z tohoto hodnocení nevyjdeme dobře my ani žádný jiný stát. V České republice nicméně právě prochází aktualizací tři zásadní dokumenty, které určí vývoj ochrany klimatu. Jedná se o Národní energeticko klimatický plán, který právě prochází oponenturou Evropské komise. Na to navazuje Státní energetická koncepce, kterou zpracovává Ministerstvo průmyslu a obchodu a nakonec Politika ochrany klimatu, kterou dokončuje Ministerstvo životního prostředí. Doufáme, že tyto dokumenty dopomohou k pozitivním změnám. Pro řešení klimatické krize je totiž klíčové, co budeme dělat na úrovni států. Na mezinárodní úrovni více závazků přijímat nepotřebujeme.

JAKÝ JE VLIV EL NIÑA NA EXTRÉMNÍ TEPLoty POSLEDNÍCH DVANÁCTI MĚSÍCŮ?

Globální teploty se mění z roku na rok a pohybují se v rozmezí dlouhodobého trendu. Jižní oscilace El Niño (ENSO) je jedním z nejlépe známých přírodních faktorů, které ovlivňují globální teploty a jejich odchylky od dlouhodobého trendu. Fenomén El Niño ale nemění celkové množství energie v celém klimatickém systému, jen mění jeho rozložení. La Niña znamená, že více tepla se uloží do oceánu, atmosféra je tedy chladnější, naopak El Niño uloží do oceánu méně tepla, atmosféru ohřívá.

Na počátku roku 2023 La Niña ustupovala. Od července do září se dostal celý cyklus do neutrální fáze a začalo pomalu nastupovat El Niño. Jeho pomalým nástupem ale nelze nový rekord vysvětlit, i s ohledem na skutečnost, že letní podmínky ENSO mají statisticky malý vztah k globálním teplotám.

Nicméně NOAA (Meteorologická agentura USA) předpovídá, že podmínky El Niña budou přetrvávat během zimy. Na základě historických vztahů je proto velmi pravděpodobné, že následujících 12 měsíců bude ještě teplejších, možná překročí 1,4 °C.

Milan Vítek
kampaně Greenpeace

JAK SE FOSILNÍ KORPORACE SNAŽÍ NATŘÍT SVÉ PODNIKÁNÍ NAZELENO

Greenwashing je marketingová strategie, která spočívá v tom, že společnosti prezentují své produkty, služby nebo aktivity jako ekologicky šetrné, přestože ve skutečnosti mají negativní dopad na životní prostředí.

Greenwashing je často používán fosilními korporacemi, které chtějí zakrýt svou roli v klimatické krizi a získat si důvěru spotřebitelů, investorů nebo regulátorů. Aktuální analýza provedená hnutím Greenpeace střední a východní Evropy (CEE) odhalila, že dvanáct předních evropských společností, zabývajících se produkcí fosilních paliv, nadále klame veřejnost ohledně své ochoty snižovat svůj vliv na klimatické změny tím, že přejdou na obnovitelné zdroje energie.

Z analýzy výročních zpráv šesti největších světových společností v oblasti fosilních paliv a šesti evropských ropných a plynárenských společností

za rok 2022 vyplývá, že pouze nepatrných 0,3% jejich celkové výroby energie v daném roce pocházelo z obnovitelných zdrojů.

POUZE ZLOMEK INVESTIC KORPORACÍ JDE NA OBNOVITELNÉ ZDROJE

Situace se pravděpodobně v dohledné budoucnosti nezmění, neboť zpráva ukazuje, že v roce 2022 z investic 12 společností šlo do zelené energie pouze 7,3% (6,57 miliardy eur) – zbývajících 92,7% (81,52 miliardy eur) směřovalo do fosilního byznysu a v některých případech dokonce podporovalo jeho expanzi

” *Jednou z cest, jak čelit greenwashingu, je podporovat organizace, které bojují proti lživé reklamě, a požadují od korporací transparentnost a odpovědnost...*

tice do nízkouhlíkových a obnovitelných produktů ve srovnání s rokem 2021.

I přesto, že všech dvanáct zkoumaných společností veřejně slíbilo, že do roku 2050 dosáhnou klimatické neutrality a opakovaně zdůrazňují své investice do obnovitelných zdrojů energie, žádná z nich doposud nedokázala vypracovat komplexní strategii pro dosažení tohoto cíle. Dle zprávy téměř všechny plánují udržet nebo dokonce zvýšit těžbu ropy a zemního plynu do roku 2030.

ČISTÁ ENERGIE ZÍTŘKA, NEBO SPÍŠE ČESKÝ EKOLOGICKÝ ZLOČIN?

Dalším příklad greenwashingu můžeme nalézt i u nás v Česku. Polostátní společnost ČEZ, která se prezentuje jako lídr v oblasti energetické transformace a ochrany klimatu a hrdě se označuje za Čistou energii Zítřka, přitom stále provozuje několik uhelných elektráren, které patří mezi významné největší znečišťovatele v Evropě. Společnost také prodala své obnovitelné zdroje v Rumunsku a Bulharsku a nyní prosazuje prodloužení těžby hnědého uhlí v severních Čechách na velkolomu Bílina, což by mělo devastující dopad na krajinu, klima i zdraví lidí.

JAK ODHALIT GREENWASHING

Greenwashing je obtížné odhalit, protože společnosti často používají nejasné nebo zavádějící termíny, jako jsou „zelený“, „udržitelný“ nebo „nulový“. Greenwashing také využívá emocionální apely, atraktivní vizuály či selektivní prezentaci dat. Abychom poznali greenwashing, je třeba kriticky zkoumat informace, které společnosti poskytují, a hledat nezávislé zdroje, které ověřují jejich tvrzení. Je také důležité sledovat celkový dopad společnosti na životní prostředí, nikoli jen jednotlivé projekty nebo iniciativy.

Jednou z cest, jak čelit greenwashingu, je podporovat organizace, které bojují proti lživé reklamě a požadují od fosilních korporací transparentnost a odpovědnost. Můžeme také ovlivnit chování společností tím, že budeme preferovat ty, které skutečně investují do čisté energie a snižují svou uhlíkovou stopu. A konečně požadujeme od našich politických zástupců, aby přijali silná opatření proti klimatické změně a nepodléhali tlaku fosilní lobby.

Zpráva také odhaluje, že „Big Oil“ sabotuje klimatická opatření prostřednictvím záměrného používání greenwashingového jazyka, kompenzační emisí, zveřejňování pouze částečných údajů zakrývajících realitu a propagace technologií, které odvádějí pozornost od reálných řešení klimatické krize. Nic nenasvědčuje tomu, že by došlo k zásadní změně v hlavní aktivitě tohoto odvětví tak, aby alespoň částečně přispělo k přechodu na čistou energii.

FOSILNÍ SPOLEČNOSTI NÁS TAHÁJÍ ZA NOS

Společnosti BP, Equinor, Wintershall Dea a TotalEnergies ve skutečnosti v roce 2022 snížily své inves-

PŘIJEDEME K VÁM DO ŠKOLY

Greenspeakers je školní vzdělávací program, jehož cílem je motivovat mladé lidi k udržitelnému životnímu stylu a povzbudit je k péči o místo, ve kterém žijí. Nabízíme workshop, projektový den nebo upcycling dírnu. S dobrovolnickým lektorským týmem přinášíme svěží vítr do vyučování na základních a středních školách. Snažíme se o pozitivní přístup posilující u mladé generace naději a zájem o témata související s ochranou životního prostředí. Základem všech vzdělávacích programů je aktivní zapojení, spolupráce a otevřenost.

Hodí se program pro vaši třídu?

Napište na michaela.nedvedova@greenpeace.org
nebo vyplňte formulář na webu Greenpeace.